

нів американців, які потребували віддалитися від своїх проблем, шукали в кіно певне значення, сенс.

Джерела та література

1. 1930s: Film And Theater. *Encyclopedia.com*. URL: <https://www.encyclopedia.com/history/culture-magazines/1930s-film-and-theater>
2. Hollywood 1929–1941. *Encyclopedia.com*. URL: <https://www.encyclopedia.com/education/news-and-education-magazines/hollywood-1929-1941>
3. How movies got us through The Great Depression. *Best movies by Farr*. URL: <https://www.bestmoviesbyfarr.com/articles/movies-from-the-great-depression/2015/06>
4. Shindler C. Hollywood in Crisis: Cinema and American Society 1929–1939. Copyright, 1996. 272 p.

Богущька Оксана

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

МІЖНАЦІОНАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ У СЕРЕДОВИЩІ ЖІНОК-ПОЛІТВ'ЯЗНІВ У РАДЯНСЬКИХ ТАБОРАХ

Ключові слова: жінка, ГУЛАГ, українці, національність, в'язні.

Keywords: woman, GULAG, Ukrainians, nationality, prisoners.

Однією з найтрагічніших сторінок в історії України ХХ ст. є ув'язнення у таборах ГУЛАГу та виселення «у віддалені райони СРСР» сотень тисяч українців, які боролися проти тоталітарного режиму. Радянські табори – це репресивна машина, яка покалічила мільйони людських доль, особливо жінок, які, втративши можливість створювати сім'ї та виховувати дітей, провели більшу частину свого життя у неволі або і взагалі не повернулись до мирного життя.

Окрім українців, у таборах перебували й представники десятків інших національностей: балтійці, казахи, поляки, євреї, німці. Та все ж українці були однією з найбільших етнонаціональних груп і становили другу за чисельністю етнічну групу серед усіх в'язнів ГУЛАГу. Серед них частка жінок із середини 40-х років минулого століття стрімко зростає: якщо у 1941 р. жінки становили 7,6 % загальної кількості в'язнів, влітку 1944 р. – вже 26 %, на початку 1945 р. – 30,6 % і надалі їх кількість продовжувала зростати [2, с. 126].

Відтак українським жінкам-в'язням довелося шукати форми співжиття як поміж собою, так і з представницями інших національностей. У цій статті авторкою проаналізовано на основі опублікованих спогадів жінок – колишніх в'язнів як українського, так і іншого етнічного походження стосунки у таборах між жінками різних національностей.

У спогадах українських жінок ми доволі часто можемо зустріти приклади їхньої взаємодії між собою: допомога, підтримка, хоча була між ними і ворожнеча з відповідних, зрозумілих нам причин.

Наше дослідження особливо актуальне у контексті сучасних публічних дискусій навколо конструювання сучасного українського історичного нарративу та різних інтерпретацій радянського минулого, що вимагає його глибшого вивчен-

ня, зокрема становища й боротьби за виживання політв'язнів у таборах. Нагальна потреба остаточного подолання тоталітарного спадку та етнопсихологічного оздоровлення українського суспільства зумовлює необхідність пропрацювання травматичної пам'яті шляхом аналізу особистих спогадів про пережите українцями крізь призму їх досвіду виживання і спротиву за надзвичайних обставин.

Самі українки рідко згадували про суперечки між ними та іншими народами. Досить часто польки згадували українок як неприємних людей. Також є достатньо згадок про взаємну ворожість між галичанками та жінками з Армії Крайової, та є згадки і про спільні, хороші моменти, де вони ладнали між собою. Анна Караванська-Байляк згадує ставлення поляків та українок так: «Завелось-бо у в'язниці, що ми, незважаючи на погляди й націю, намагалися жити в злагоді, допомагати собі взаємно, бути чемними, ввічливими та в міру толерантними. Дивувало це інколи наших наглядачів», – так ув'язнена описувала моменти, коли жінки ділились між собою їжею, що надходила їм з дому, проте й це було не часто [1, с. 50–51].

Українські жінки прихильно ставилися до дівчат із країн Балтії. Ірина Матешук-Грицина згадувала відносини з прибалтійськими ув'язненими: «До нас, українок, тягнулися жінки різних національностей, зокрема дівчата з Прибалтики – литовки, естонки, латишки, які вважали себе дуже близькими з нами за духом у боротьбі за волю свого народу» [4, с. 121].

Згуртованість українців була великою, оскільки це й було свідченням високого патріотизму та національної свідомості, що супроводжували дух українських жінок протягом всього перебування в таборах. Згадували про це й іноземки: «Звичайно, промовляли українки про боротьбу України та віру в її визволення. Мені здається, що їх національні почуття не гасли, а кріпнули. Оця їх сила й притягла нас», – так згадує німкеня Валлі Шліс таємне різдвяне святкування [5, с. 6].

Знову ж таки, це є свідченням того, що українки не забували про свої традиції та рідну країну навіть за тих складних умов, знаючи, що за святкування релігійного свята в радянському ув'язненні вони ризикують пережити додаткові тортури над собою.

Свою національну ідентичність українки передавали через творчість. Співали патріотичні пісні, за найменшої нагоди вишивали чи малювали листівки, не забували про рідне своїй душі: Батьківщину, домівку, традиції, до яких їх змалку привчили. Саме таким способом українські невільниці показували унікальність, ідентичність нашого народу, що не могло не захоплювати інші національності [3, с. 124].

Ганна Позняк-Скрипюк згадувала, що саме за їхню стійку патріотичну позицію, попри жахливі умови перебування у таборах, інші народи їх за це поважали. «Казах був сином розкулачених... Він дуже цінував нас за те, що ми ніколи не цуралися ні свого народу, ні своєї мови, оставалися такими, якими були» [3, с. 105].

Спогади Г. Позняк-Скрипюк доводять, що дівчата-політв'язні між собою говорили українською мовою й не приховували цього, навіть розуміючи, що за спілкування рідною мовою вони понесуть покарання від охорони табору та керівництва ГУЛАГу.

Проте між жінками завжди панувала солідарність, взаємоповага, адже їх об'єднувало в таборах ГУЛАГу одне – боротьба проти радянської системи. Вони розуміли, що кожна із їхніх доль поглинула радянська репресивна машина, тож вони не мають права здатись, а у підтримці одна з одною вони знаходили силу та волю боротися далі, всупереч певним непорозумінням чи неприязні одна до одної через історичні обставини. Галина Коханська писала про стосунки з полячками: «Ми дійшли висновку, що в теперішніх обставинах повинні бути солідарними в боротьбі з нашим спільним ворогом» [6, с. 131].

Отже, за результатами роботи ми можемо стверджувати, що стосунки українок із представницями інших національностей у неволі є важливою сторінкою у вивченні історії українських в'язнів у концтаборах системи ГУЛАГ. В умовах політичного ув'язнення жінки різної етнічної й національної приналежності намагались демонструвати взаємодопомогу різного типу: матеріальну (їжа, одяг, турбота про здоров'я); морально-психологічну (емоційна підтримка); соціальну (солідарне материнство); безпекову (згуртованість, взаємне заступництво). Ці практики стали проявами нормативної жіночності (так звана «жіноча солідарність»), давали змогу жінкам спільно долати надзвичайні труднощі, збільшуючи шанси кожної з них на виживання в умовах антигуманного існування.

Джерела та література

1. Гошко-Кіт А. Жертви за незалежність. Львів: НВФ «Українські технології», 2009. 324 с.
2. Кісь О. Жіночий досвід Гулагу: стан досліджень та джерельні ресурси в українському контексті. *Український історичний журнал*. 2016. № 3. С. 125–138. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/129967>
3. Кісь О. Українки в ГУЛАГу: вижити значить перемогти. Львів-Дрогобич: Коло, 2020. 300 с.
4. Матешук-Грицина Ірина (Орися). А ми лишилися людьми: спогади. Львів, 2011. 128 с.
5. Шліс В. Неділя у Воркуті. *Наше життя*. 1956. № 9. С. 6.
6. Коханська Г. З Україною в серці: спомини / ред. П. Й. Потічний, М. Посівнич. Торонто: Літопис УПА, 2008. 383 с.

Дьоміна Анастасія

Чернівецький Національний університет імені Юрія Федьковича

СТАЛІНСЬКА РЕПРЕСИВНА МАШИНА: ЧИ ДІЙСНО КРИМСЬКІ ТАТАРИ ЗРАДИЛИ?

Ключові слова: Друга світова війна, депортація, кримські татари.

Keywords: World War II, deportation, Crimean Tatars.

Історія Криму багата і водночас складна й суперечлива. Крим зазнав культурних, етнічних, політичних впливів кількох цивілізаційних процесів. Саме тут переплелися долі багатьох племен і народів. Саме геополітичне розташування Криму завжди привертало до нього увагу сусідніх держав.

Мета роботи – показати специфіку висвітлення дослідниками причин депортації кримськотатарського народу; висвітлити причини того, чому саме керівниц-